

Lehet, hogy egy-két említésre érdemes név hirtelenjében nem bukkan elő három évtized mélyéről, de nagy igazságtalanság lenne megfeledkezni Palkó Pálról, aki az Isten és Kazincbarcika (nem mint fesztiválhelyszín!) háta mögötti Múcsony bányatelep tizenéveseivel dolgozott föl, szinte hihetetlen sikerrel, olyan klasszikus műveket, mint Plautus *Bögréje* és Jarry *Übű királya*. Aztán már Hollós Jocoéhoz kapcsolódóan szólnom kellett volna Fabulya Lászlónéről, aki Joco közreműködésével tizenvalahány Békés megyei pedagógust vihetett ki 1986-ban Bécsbe, az Európai Gyermekszínház Találkozóra – hogy aztán egy-két év múlva Békéscsaba legyen a soron következő ilyen találkozó házigazdája...

– *A csoportok, ha tetszik, hazai műhelyek közül melyikre emlékszel leginkább?*

– Ha csoportot kell említenem, elsősorban a jászfényszaruikat tudom kiemelni több generációs szociális teljesítményükért. Rozikáról, a csoport(ok)ról (mert volt iskolás és erre épülő ifjúsági csoport is), és Andrásról (Rozika tanár férjéről), aki a falusi színház lelkes résztvevője volt, többször is írhattam. Felejthetetlenek voltak az itteni, egész települést megmozgató „színház majálisok”. Ezek egyikén jött oda Rozikához kétségbe esve az egyik anyuka: „Tanár néni, most mi lesz? A lányomat nem vették föl a gimnáziumba, pedig végig járt a csoportba!... (A tehetséges kislányt aztán persze fölvevették egy másik gimnáziumba, sőt később a Színművészeti Főiskolára is, amit sikeresen elvégzett...)”

– *Hogy láttad a modern magyarországi drámapedagógia kialakulását?*

– A „paradigmaváltást” – mármint a „betanított” előadásokkal szemben a kreatív drámajáték térnyerését – nem tudom időhöz kötni, mert (mint már említettem), újságírói működésem előtt elkezdődött, ám végig elhúzódó folyamatként éreztem. E folyamattal mindvégig rokonszenveztem – nem utolsósorban azért, mert menet közben a drámapedagógia „mozgalmi hátterével” és elméletével/elméleteivel is megismerkedhettem a fesztiválokhoz, minősítésekhez kapcsolódó zsűrizések, szakmai tanácskozások és képzések során.

Az én drámapedagógiám

Vézi Magda

Vézi Magdáról

Mi csak így hívtuk, Magdi. Szentlőrincen találkoztam vele először. Egy játékos foglalkozását néztem meg, az övét, meg az akkor ugyancsak ott tanító kiváló reformpedagógusét, Csalog Juditét. A reformpedagógia gyakorló ritka hollónak számítottak a hatvanas évek végén, a hetvenes évek elején. Aztán ott volt Magdi a pécsi gyermekszínház találkozón is, 1972-ben, amikor egymástól függetlenül számoltunk be – Mezei Éva és jómagam – külföldön szerzett, játékoságra épülő pedagógiai tapasztalatunkról. A drámapedagógia magyarországi meghonosítása ekkor kezdődött. Már nagytekintélyű igazgató volt Budapesten, amikor támogatását kértem, vállalon funkciót a Drámapedagógiai Társaságban. Volt még egy időszak, 2000-ben, amikor sűrűn találkoztunk. Ki akartam próbálni a dramaturgikus módszert az ötödik és hatodik osztály magyar óráin. Egy kísérlethez kellett. Vézi Magi bocsátotta rendelkezésemre a maga osztályát, s együttműködtünk, ahogy kellett. Aztán mindmostanáig nem találkoztunk. A közös emlékezés, ez még, ami összehoz és összeköt.

A napokban Debreczeni Tibor e-mail-je ért utol: írnék visszaemlékezést a drámapedagógia „születéséről”, hiszen nemcsak tanúja voltam, hanem aktív részese, tán alakítója is egy kicsit: miként kezdődött mindez Magyarországon.

Nagyon régről kell indulnom, az 1969-es évtől. Ekkor kerültem pályakezdő magyar szakos tanárként Szabadszentkirályra (Baranya megye). Kevésnek tűnt, hogy „csak” tanítok, valami másra is vágytam. Mélyebb, tartalmasabb kapcsolatra a gyerekekkel.

Kapóra jött elképzelésemhez a diákevek tapasztalata: öt évig voltam amatőr színház Pécsett Bécsy Tamás csoportjában. Úgy éreztem, én is tudnék szervezni gyermekcsoportot, kaptam is így szakköri órákat az igazgatótól. S íme, mennyit számít a lelkesedés: a tavaszi megyei kulturális seregszemlén ötödikes diákom első lett prózamondásból, s az akkoriban formabontónak számító, Weöres Sándor versekből szerkesztett dalos-táncos-mozgásos műsorom is kitűnt a statikus irodalmi színpados előadásokból. Ekkor még hírét sem hallottam drámajátéknak, de sokat beszélgettünk, sok-sok szituációt játszottunk, s tanítványaim életszerűen, természetesen álltak a színpadon, nem „játszották el”, hogy szerepelnek.

Hogy miért mentem ennyire vissza? Itt vált elköteleződésemmé a gyermekszínházi munka, s kezdtem el hozzátanulni a témához.

1971-ben kaptam állást az akkoriban országosan „szentlőrinci munkaiskolaként” közismert intézményben (Gáspár László vezette). Kísérleti iskola volt, lehetett eredeti elképzelésünk, s az elképzelést meg is valósíthattuk. Közben a Népművelési Intézettel is kapcsolatba kerültem, nyaranta az általuk szervezett továbbképzéseken vettem részt, s megkaptam a „B” kategóriás színházszervezői okmányt. A leírtakból világossá válik tehát, hogy én a gyermekszínházi munka oldalán jutottam a drámapedagógia közelébe.

Nagy áttörést jelentett a szakmában és számomra is, amikor néhányunkat delegáltak egy nemzetközi drámapedagógiai konferenciára, Villachba, Ausztriába, tapasztalatokat szerezni. A kísérleti iskolából Ujsághy Mangával ketten vettünk részt, s velünk volt Mezei Éva rendező és Máté Lajos, a Népművelési Intézetből.

Konferenciát írtam, de mindvégig saját élményű játékok, ráhangoló beszélgetések, kommunikációs játékok részesei voltunk. Angliából, Svédországból, Németországból jöttek a képzők, nyolc napon keresztül intenzív, egész napos foglalkozásokat tartottak. Fantasztikus élmény volt, „teli tarsollyal” érkezünk haza. Szerencsésnek mondhattuk magunkat Mangával, mert óráinkon – ő nyelvszakosként, én magyartanárként, osztályfőnökként – azonnal alkalmazhattuk a tanultakat. S jött az Iskola TV, órarészleteket vettek fel velünk, bemutatva, milyen munka folyik a kísérleti iskolában, alternatív pedagógiaként.

1972-ben rendezték az első pécsi gyermekszínházi fesztivált, ahol én is bemutatkoztam tanítványaimmal. Egy emlék: Mezei Évával és Várhidi Attilával beszélgettem. Éva motiválta Attilát, hogy gyerekcsoportjával úgy készüljön az előadásra, hogy ne rendezői utasításokat adjon, hanem szituációs játékokat alkalmazzon a próbákon. S a következő évben, a pécsi fesztiválon „berobbant” Attila a Toldi bemutatójával. (Megjegyezzük, hogy más jeles gyermekszínházi produkcióval együtt ez is látható a You Tube-on) A pécsi színházi fesztiválok alkalmából ismerkedtem meg Mérei Ferencsel, elmélyült beszélgetéseink inspirációt adtak. Gabnai Katalin, Trencsényi László, Kovács Andrásné, Petkó Jenő és még sokan mások személyes ismerőseimé váltak.

Debreczeni Tibor pedig elsőként jelentette meg *Szín-kör-játék* címmel kreatív játékgyűjteményét, és abba már beépíthette a pécsi tapasztalatokat is.

1973-tól továbbképzéseket tartottam nyaranta a baranyai pedagógusoknak drámajátékból, gyermekszínházi játékból. Szintén 1973-tól a pécsi 1. sz. Gyakorló Általános Iskolában lettem vezetőtanár magyar nyelv és irodalomból. Itt is megszerveztem a gyerekcsoportot, s hallgatóim hospitálhattak ezeken a szakkörökön, és felkészülés után vezethettek is órarészleteket. Hagyománnyá vált, hogy minden évben bemutatkozunk: dramatizáltuk és bemutattuk Szécsi Margit *Eszem a gesztenyét* című művét, Weöres Sándor *Csalóka Péter* című darabját, Mándy Iván *Robin Hood és társai* című, gyerekeknek írt játékát.

Eközben jártam Gabnai Kati továbbképzéseire: egyéni stílusa megragadott, és megerősítést kaptam, milyen meghatározó a drámajátékban a pedagógus személye. Ezt tanítottam a főiskolásaimnak is.

Továbbképzések, fesztiválok, bemutatók adtak lehetőséget arra, hogy személyes ismeretségbe kerülhettem Montágh Imrével, Trencsényi Lászlóval, s írhatnám a sort tovább.

Ezeken a képzéseken, találkozásokon egyre többször hangzott el, hogy be kellene juttatni a drámapedagógiát a hivatalos oktatásba, nemcsak alternatív módszerként, hanem tananyagként. Hittük is, nem is, hogy sikerülni fog egyszer.

Aztán ismét nagy ívű változás következett életemben, munkámban. 1983-ban Budapestre kerültem, a tanítóképző gyakorlóiskolájába, majd 1984-től a Tanárképző Kar Dohány utcai Gyakorló Általános Iskolájába. Megszervezhettem munkatársaimmal egy új gyakorlóiskolát, amelynek aztán nyugdíjazásomig igazgatója lettem. A gyermekszínházi munka már nem, a drámapedagógia azonban továbbra is a munkám része volt.

Eközben sorra jelentek meg a Népművelési Intézet szakkiadványai, később Gabnai Katalin Drámajáték könyve, ezek mind segítségemre voltak a hallgatók körében végzett munkámban.

1988-ban megalakult a Magyar Drámapedagógiai Társaság, melynek elnöke Debreczeni Tibor lett, s egy időben magam is alelnök. Itt újabb ismerősöket szereztem, Szakall Judit, Kaposi László, Előd Nóra, Szuder Erik, Móra János, Rudolf Ottóné, Székely István személyében.

1991. Fót, drámapedagógiai kurzus. Ezen még részt vettem. Aztán elszakadtam a társaságtól, vezetői munkám mellett a BME közoktatási vezető szakán lettem konzulens tanár. Elfoglaltságom miatt „csupán” magyartanárként és vezetőtanárként tanítottam a drámapedagógiát. Fontosnak tartottam, hogy kollégáimat buzdítsam az akkor már drámapedagógia szakként működő akkreditált képzésre.

Olvastam a megjelenő irodalmat, szakkönyveket, s továbbra is kapcsolatban maradtam a kollégákkal.

Így kerültem ismeretségbe Vidovszky Gábor pszichiáterrel, akivel az általa megalkotott Örömréninget iskolámban, osztályommal ültettük át a gyakorlatba. Nagyon közel van e tréning a drámajátékokhoz, s amikor az Erzsébetvárosi Pedagógiai Szolgáltató Központ pályázatot írt ki, elkészítettem egy fakultációs programot 7. és 8. osztályosok számára. E program megjelent Vidovszky Gábor *Neveljünk, önneveljünk örömmel* című kötetében.

Ebben az időben a VII. kerületi pedagógusoknak tartottam bemutató foglalkozásokat.

Ugyanúgy termékeny volt kapcsolat Trencsényi Lászlóval és Imrével. Közös munkánk: ókori történetek feldolgozása szituációs játékokkal ötödik osztályban.

A drámapedagógia egész pályafutásomat felöleli. A felnőttképzésben, vezetőképzős tréningeken ugyanúgy alkalmaztam, ahogy a gyerekeknél. Jelenleg nyugdíjasként tanártovábbképzéseket tartok tantestületeknek, szakmai csoportoknak a TÁMOP keretében. Az alkalmazott drámajátékok nemcsak színesítik órám, hanem szemléletesebbé, érthetőbbé teszik az elméletet, megkönnyítik a kommunikációt.

Köszönet mindenkinek, akikkel együtt tehettem meg ezt az utat.

„...mert embernek érzem itt magam...”

– drámatanítás a Waldorf-iskolákban – részletek a tanulmányból

Gergár Mária

Gergár Máriaról

Egy Váczy Zsuzsa által szervezett debreceni nyári tanfolyamon találkoztam először Gergár Máriaival, a fiatal, érzékeny és nagyon érdeklődő pedagógussal, mégpedig a nyolcvanas évek végén. Nem lehetett rá nem figyelni. Szakmai táborokban később is találkoztunk. Egykori iskolájában is meglátogattam. Kereső ember. Keresi az utat a tanítványaihoz, meg önmagához. Zalaegerszezen tanított, most meg Pest környékén, egy Waldorf iskolában. Hogy miként, kiderül az alábbi dolgozatból.

A dráma mint önálló tantárgy (epochák és szakórák)

Önálló tantárgyként legkorábban a 4. évfolyamon, de legkésőbb 6. osztályban lép be a *dráma szakóra*. A kezdési időpont eldöntése az osztálytanító hatáskörébe tartozik, és nagyban függ a tanárok képzettségétől és szabad kapacitásától is. Eleinte a drámajáték-tár anyagából válogatva leginkább a képesség- és készségfejlesztés, a közösségépítés, valamint a játék terápiás hatása döntő, s igazán a kamaszkortól válnak az órák a színjátszást tudatosan megalapozó foglalkozásokká.

Epocháisan csak a felső tagozaton tanítjuk a drámát, s ezt az évenkénti 3-4 hetet még délutáni foglalkozások is kiegészítik, hiszen a napi főoktatási idő nem lenne elegendő arra a sokrétű feladatra, amit egy színdarab próbamunkája megkövetel.

A különböző életszakaszokhoz igazított tartalom és forma

A Waldorf iskola tanterve és metodikája a *gondolkodás-érzés-akarát* lelki megnyilvánulásainak egyensúlyára épül, mégpedig úgy, hogy a köztük fennálló arányosság minőségét a mindenkori életkor sajátosságai szabják meg. Annyiban lesznek biztonságban a tanulók, amilyen fokon sikerül ezt megvalósítani a gyakorlatban.

„Nem az lesz egészséges és tehetséges felnőtt, akit egészséges és tehetséges felnőttnek felnőttként nevelnek már kisgyerek, kiskamasz stb. korában, hanem egyedül az, aki lehetett teljes értékű kisgyerek, növegyerek, kölyök, kamasz, ifjú... Nem kényszerítették másra ezekben az életkorokban, mint ami az életkorból következne.”

(Karácsony Sándor)

Az egyes évfolyamok között tanítandó művelődési anyag és alkalmazandó módszerek nem válnak el élesen egymásról, azonban a gyerekek természetes növekedése miatt más és más kerül a tanári figyelem középpontjába is. (A hazai pedagógiai irodalomban Karácsony Sándoron kívül Németh László volt az, aki az életkorok pedagógiáját kiemelten fontosnak tartotta. Óvva intett attól, hogy olyan lelki tartalmakat öntözzünk egy bizonyos életkorban, melyek csak később hajtanak ki; és fordítva: ne pépesített táplálékot adjunk annak a kisembernek, akinek már rágásra alkalmas fogazata nőtt.)

Alsó tagozatban a gyermekek az érzelmeiken, a hangulatokon keresztül *szívják magukba a világ dolgait*.